

Dossier

LA CAPUTXINADA

Quan els estudiants catalans es van avançar al Maig del 68

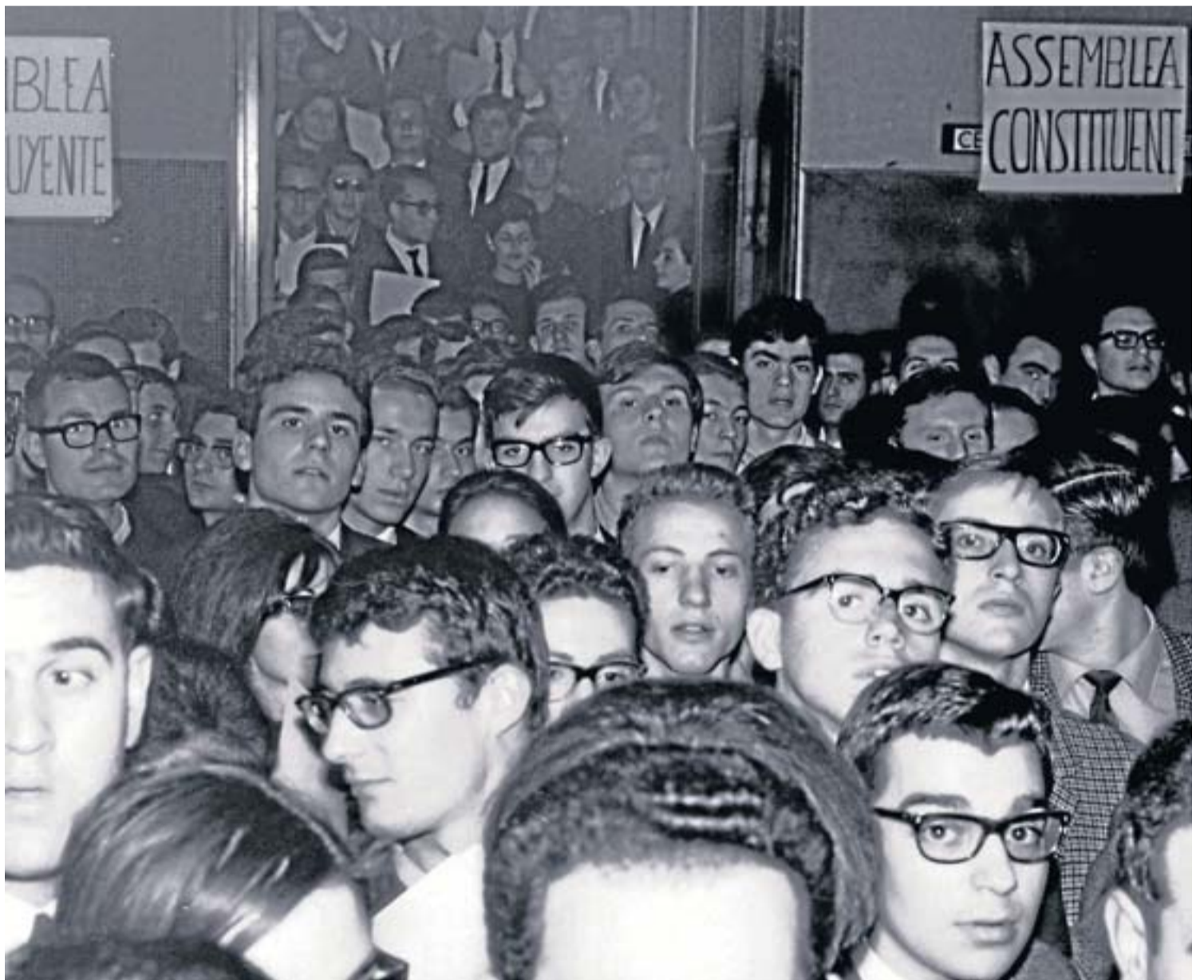
El març del 1966, fa 50 anys, universitaris, intel·lectuals i religiosos van fer un pols a la dictadura

SÍLVIA MARIMON
BARCELONA

Poques vegades deu haver existit una col·lectivitat tan heterogènia com la del convent dels Caputxins de Sarrià els dies 9, 10 i 11 de març del 1966. Els estudiants, intel·lectuals, artistes, freres i periodistes que fa 50 anys van resistir tres dies al convent van desafiar Franco. Al febrer havien anunciat per tot arreu la constitució del primer Sindicat Democràtic d'Estudiants de la Universitat de Barcelona (SDEUB). Als cartells hi havien revelat el dia i les intencions, però no el lloc on farien l'assemblea, i la policia no va aconseguir esbrinar-ho.

Anticipant-se al Maig del 68 francès, la universitat catalana va plantejar tota una sèrie de reivindicacions. A les facultats s'hi respirava un esperit audaç de llibertat. "Entre els estudiants hi havia molta unanimitat, en contrast amb la resta d'Espanya, on no es va arribar a aquesta unitat fins al 1975", assegura l'exconseller i professor de la UPF Andreu Mas-Colell, que va participar a la Caputxinada. "Si el Maig del 68 francès va implicar un canvi cultural, la Caputxinada va ser més una protesta política: els estudiants d'aleshores anàvem tots amb corbata, es valorava estudiar molt, anar de festa estava mal vist i fumar porros pràcticament era tabú", assegura Mas-Colell. "La nostra lluita era molt diferent, la nostra era una lluita política", va escriure Montserrat Roig, que a la Caputxinada era una estudiant de 20 anys.

El matí del dia 9 només deu persones sabien el lloc on se celebraria la reunió. "Vam fer servir el sistema pira-

Delegats i estudiants, poc abans de començar l'assemblea constituent del SDEUB, omplen el saló d'actes del convent. En primer pla, amb ulleres, Carles Gasòliba. Són visibles els cartells de l'acte, fets a mà i redactats en castellà i català. GUILLEM MARTÍNEZ (ARXIU NACIONAL DE CATALUNYA)

Tres dies de vida conventual

Arriben els estudiants

Pocs minuts abans de les quatre de la tarda apareixen centenars de joves a les portes del convent dels Caputxins de Sarrià. Els nois encorbatats, les noies amb faldilles per sota els genolls. Tothom arriba amb discreció.

Comença l'assemblea

La porta del convent es tanca a les quatre en punt. De quatre a cinc, en una sala d'actes plena de gom a gom, es du a terme l'assemblea. Es constitueix el SDEUB. Quan comença el torn de paraules, la policia envolta el convent per tres costats. Tres frares marxen.

Dimecres
9
de març

Sense acord amb la policia

El pare Botam proposa una reunió amb la policia. Cap a les vuit del vespre, en una habitació, es tanquen el comissari Creix, Antoni de Moragas, Tàpies, Espriu i Rubió. Creix marxa fet una fúria. De Moragas diu que no poden sortir com planteja la policia.

Les noies s'organitzen

Les noies, un centenar, s'organitzen, amb l'ajuda dels frares, per preparar el convent per passar-hi la nit. Embasten mantes, posen papers de diari al terra que serviran de jaç, organitzen els àpats i es fan comissions d'horaris i d'alimentació.

HOMENATGE I EXPOSICIÓ ALS CAPUTXINS

Dimecres, 9 de març, es farà un acte d'homenatge als participants de la Caputxinada, al convent on va passar i a la mateixa hora en què va començar l'assemblea. Inclourà una exposició amb fotos de Guillem Martínez.

LA UNIVERSITAT RECORDA EL SINDICAT

La Universitat de Barcelona recordarà la Caputxinada l'11 de març, divendres, amb música de Raimon, lletres d'Espriu i la intervenció, entre d'altres, del president Carles Puigdemont.

midal. Cadascú ho deia a dos o tres. I cadascú tenia un horari per arribar", recorda Quim Boix, que va ser un dels delegats de la Facultat d'Enginyeria a la Caputxinada. A les quatre, al convent de Sarrià hi havia mig miler d'estudiants (un centenar eren noies), 33 intel·lectuals, els frares caputxins, dos estrangers i set periodistes. Entre els intel·lectuals reunits hi havia el primer director de la Biblioteca de Catalunya i exprofessor de la UAB Jordi Rubió i Balaguer. També acompanyaven els estudiants el poeta Joan Oliver, els pintors Albert Ràfols Casamada i Antoni Tàpies, el degà del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya Antoni de Moragas, l'arquitecte Oriol Bohigas, els escriptors Maria Aurèlia Capmany, Carlos Barral, Joaquim Molas, José Agustín Goytisolo, Francesc Vallverdú...

Molts recorden especialment Rubió, perquè era un símbol del catalanisme i perquè el franquisme l'havia marginat i l'havia desposseït de tots

A la porta del refector del convent dels Caputxins J.M. Buxó i Mercè Sala mediten i una altra estudiant dorm. GUILLEM MARTÍNEZ (ANC)

Modernització

Els estudiants reivindicaven el pluralisme lingüístic i l'obertura a totes les classes socials

els càrrecs: "Tingueu fe, tingueu confiança, com els vells com jo la tenim, amb la il·lusió més gran que, encara que les dificultats i els camins siguin llargs, això que avui heu començat a planejar vencerà, triomfarà, per molts que siguin els obstacles i les lluites que haureu de vèncer", va dir. Durant l'hora que va durar l'assemblea es van presentar diferents documents, entre els quals el *Manifest per a una universitat democràtica*, signat per estudiants i catedràtics. Era força crític amb l'enderrement universitari espanyol per culpa del massiu exili de professors i intel·lectuals el 1939 i pels "models culturals arcaics" imposats pel franquisme.

El document assegurava que el règim només volia una fàbrica d'especialistes al servei de la societat tecnocràtica i reivindicava el pluralisme lingüístic i l'obertura a totes les classes socials. Quan l'assemblea estava a punt d'acabar, va aparèixer la policia. Hi ha versions contradictòries sobre com van esbrinar el lloc. El pare Botam creu que van seguir el profes-

Joan Botam, l'únic amb llibertat de moviments, entrant al convent franquejant la porta de l'atri custodiada per la policia. GUILLEM MARTÍNEZ (ANC)

sor Agustín García Calvo, que el franquisme també havia fet fora de la Complutense de Madrid, des de l'aeroport de Barcelona. Boix està convençut que van seguir el Mercedes blanc que conduïa Tàpies.

Agents de la CIA

Hi ha una tercera possibilitat. Quan va acabar el setge, els frares van trobar una pistola amagada i Boix sospita que un dels estrangers convidats treballava per a la CIA. Sigui com sigui, els que s'havien reunit allà van decidir no sortir amb les condicions que els imposava el comissari Vicente Juan Creix. Els estudiants i intel·lectuals volien abandonar el convent amb dignitat i no volien entregar la documentació. Oferien sortir pacíficament i entregar una llista amb els noms de tots.

Durant el setge, les dones van assumir pràcticament la responsabilitat a les cuines. Capmany ho va criticar: "Entre els estudiants hi havia nois i noies. En els càrrecs importants no-

Dignitat

Els estudiants no volien abandonar el convent amb les condicions de la policia

més hi havia nois. Però el més terrible és que tan bon punt ens vam organitzar, vaig descobrir que les noies eren totes a la cuina, i els nois en assemblea decisòria sobre el futur de la comunitat. Vaig pensar que el Sindicat Democràtic que els estudiants projectaven era una esperança per al futur, però que hi havia molta, molta feina per fer en aquest futur". L'escriptora, però, també va participar de l'entusiasme d'aquells dies: "He de confessar que la joventut estudiant em va produir no sols un gran entusiasme, sinó una certa reconciliació amb el món universitari. El sentit de la responsabilitat, la capacitat d'adaptar-se a aquella circumstància, unes quantes idees molt clares sobre el futur que exigien... Allò era realment esperançador".

El tancament va durar tres dies. La periodista i sociòloga Clara Fons, autora de *La Caputxinada. Frares compromesos amb el país i la llibertat* (Mediterrània), ha entrevistat els frares caputxins que van viure el tancament:

CONTINUA A LA PÀGINA SEGÜENT →

Sense menjar

Al convent pràcticament no hi ha menjar. Els frares i estudiants intenten anar a buscar aliments, però la policia no deixa entrar res. Els últims aliments, uns iogurts, entren dijous al matí. Un estudiant que treballa a la Danone els va a buscar a la seva furgoneta vestit de frare. Alguns estudiants del Liceu Francès, al costat, els llancen entrepans, tabac i notes d'adhesió.

Reunió amb les autoritats

El pare Botam surt amb el Seat 600 a reunir-se amb el governador civil Ibáñez Freire i el bisbe Modrego. Les dues reunions les demana ell. El bisbe intenta ajudar-lo, però li diu que el que passa als Caputxins no és assumpte seu. El governador civil li diu que si no fa fora els estudiants, ell en serà responsable. Al convent s'hi organitzen xerrades, debats i recitals poètics.

Dijous
10
de març

Manifestacions solidàries

Es fan sis o set manifestacions simultànies en suport als frares i els tancats. La policia hi intervé amb contundència. Els periodistes estrangers que cobreixen l'esdeveniment seran expulsats d'Espanya poc després. Frares i estudiants intenten aconseguir mantes i aliments a través de la Creu Roja i Càritas Diocesana. Decideixen resistir.

Resistir fins al dissabte

Els estudiants decideixen aguantar fins al dissabte, perquè és cap de setmana i les famílies i els treballadors poden venir a donar-los suport. Estan en contacte amb organitzacions internacionals. El pare Botam hi està d'acord i està convençut que la comunitat ho encaxarà bé. Malgrat les incomoditats, es respira alegria.

50 ANYS DE LA CAPUTXINADA

→→ VE DE LA PÀGINA ANTERIOR

“Una de les coses que més m’ha sorprès és el seu sentit de l’humor. Sovint es mofaven de la policia quan sortien amb informació i documents amagats a la caputxa”, explica. Amb la Caputxinada, els frares van conèixer més directament el món real, i els universitaris i intel·lectuals la comunitat religiosa. “Un autèntic xoc, com alguns d’ells han confessat”, explica al pròleg del llibre el pare Botam.

En el moment d’entrar la policia, com explica Fons, hi havia un paper que anunciava el menú: “Sopa (a la *du-mond*), lleties (vídues). Ni pa ni vi ni postres”. Hi havia també dos documents a mig fer: un butlletí interior i una carta a la Comissió de Drets Humans de les Nacions Unides. A la cuina hi havia cassoles de lleties: “La policia va irrompre abans que es poguessin asseure a menjar, i els frares van menjar lleties durant molts dies”, explica la periodista i sociòloga.

Els intel·lectuals, a comissaria

Un cop lliurats els carnets d’estudiant, els universitaris van marxar a casa. Hi va haver manifestacions per tota la ciutat. Els intel·lectuals van passar tres dies a la comissaria. Quan van sortir de la presó, Tàpies va escriure: “Però no hi ha dubte que a nosaltres l’entusiasme, l’optimisme, el sentiment d’haver fet una cosa positiva per al país... ens van fer oblidar ràpidament totes les humiliacions i les pors d’aquells dies detinguts”. Joan Oliver no va perdre l’humor ni durant el tancament ni a la presó. Va fer saber que quan sortís diria a l’inspector Vicente Juan Creix: “Creix però no et multipliquis”.

Dos mesos després, el 12 de maig, divuit professors que havien participat a la Caputxinada van ser suspesos de feina i sou. Al juny la policia va detenir la junta de delegats, sota l’acusació de ser els instigadors dels incidents que hi havia hagut després de la Caputxinada. Els estudiants implicats no van poder fer la mili a les milícies universitàries. A la majoria els van enviar a l’Àfrica. Boix va ser torturat i el clergat va protestar: l’11 de maig 130 capellans, amb sotana, es van concentrar davant la comissaria de policia de la Via Laietana i van ser colpejats i detinguts, com recull el documental de Llàcia Oliva *Santuaris de l’antifranquisme*.

El convent va ser atacat per grups d’extrema dreta dies després, i Botam els va plantar cara amb un contenciós administratiu contra el governador

civil per l’entrada de la policia al convent. Però ningú va poder aturar el que havien aconseguit aquells estudiants. Hi va haver una àmplia solidaritat popular, com feia anys que no es produïa, i va néixer el primer organisme unitari que representava tota la Catalunya en lluita contra el franquisme, la Taula Rodona. Per primer cop des del 1939 van seure plegats des de democratacristians fins a comunistes, passant per representants del moviment obrer i grups cristians. Més endavant vindrien la Comissió Coordinadora de Forces Polítiques i l’Assemblea de Catalunya. També es va crear el Secretariat d’Apostolat Laïcal, la primera reunió d’abats i provincials de Catalunya.

Es va fer un pas a favor del català. En els estatus del SDEUB s’hi deia que el català i l’espanyol eren idiomes oficials amb igualtat de drets. “Teníem mentalitat d’èxit, havíem aconseguit una universitat absolutament polititzada que exigia democràcia”, destaca Mas-Colell. “Aquells tres dies de març foren una illa de felicitat, de llibertat i de democràcia”, va escriure Montserrat Roig. Per a l’escriptora, va ser “l’inici d’un llarg i esgotador desvetllament”. “La Caputxinada fou la primera manifestació d’una societat ferida que començava a perdre la por”, va escriure Roig. ■

Represàlies
Els professors van ser suspesos de sou i feina i els delegats, detinguts

Protestes
Els capellans es van manifestar en contra de les tortures i van ser castigats

La policia
acaba d’entrar al saló d’actes, mentre es desenvolupava el que seria l’últim acte cultural.

GUILLEM MARTÍNEZ (ANC)

L’extensió de l’antifranquisme

Anàlisi

FRANCESC VILANOVA
HISTORIADOR

Unir en un mateix espai estudiants que volien crear un sindicat democràtic, professors en exercici o expulsats de les universitats de Barcelona i Madrid, delegats universitaris estrangers, intel·lectuals, escriptors, poetes, pintors, etc. –tots ells emparats per la comunitat dels frares caputxins del convent de Sarrià, en un dels racons més tranquils de la part alta de Barcelona– va ser una fita insòlita i rupturista, que només podia passar en el magma antifranquista de la primavera catalana de 1966.

La Caputxinada, desenvolupada entre el 9 i l’11 de març d’aquell any, representa un

punt d’inflexió extraordinari en la dura tasca de lluitar contra la dictadura, que ja feia gairebé trenta anys que durava. Fundar el Sindicat Democràtic d’Estudiants de la Universitat de Barcelona (SDEUB), un any i mig després de la creació de les Comissions Obreres a la parròquia de Sant Medir, també a Barcelona, era un pas lògic més en la progressió de l’antifranquisme, l’extensió de qualsevol forma de lluita i resistència (política, cultural, sindical, civil, religiosa) davant una dictadura que, tot i els anys passats i una certa grisor en el seu aspecte extern, no havia perdut l’alè repressiu i opressiu del seu naixement.

No es pot frivoltzar amb una tancada en un convent, en la qual es va situar, a la presidència, el doctor Jordi Rubió i Balaguer i els poetes Salvador Espriu i Joan Oliver. A la Caputxinada s’hi jugaven moltes coses, no només la construcció d’un moviment estudiantil democràtic. S’hi jugava el lligam entre el passat democràtic i catalanista que representava el doctor Jordi Rubió i la pulsio del present, per assegurar la lluita per la democràcia i la pervivència de la llengua i la cultura catalanes. A la Caputxinada no hi era la Gauche Divine ni les “voces del diàleg” més o menys condescendents. Hi havia lluita antifranquista pura i dura, lluita universitària, cultural, política. La manifestació dels capellans unes setmanes més tard, la creació de la Taula Rodona per ajudar els represaliats per les autoritats franquistes (polítiques i universitàries), l’homenatge multitudinari al doctor Jordi Rubió i Balaguer a la Universitat de Barcelona un any més tard confirmen que l’extensió de l’antifranquisme a la societat catalana era un fet inqüestionable i decisiu. Fa cinquanta anys, la batalla per la llibertat, la democràcia i el país van viure un episodi cabdal. ■

Fracàs de la negociació

Hi ha alguns malalts, però la policia no deixa entrar els metges. Finalment deixen passar el metge i polític Joan Colomines per atendre Espriu i un estudiant. El pare Botam torna a reunir-se amb el bisbe. També intenta parlar amb el governador, però aquesta vegada no el vol rebre. El frare intenta arribar a un acord sense èxit.

Les ordres de Franco

Franco pregunta què passa amb els caputxins al consell de ministres al Pardo. Talla en sec el ministre Camilo Alonso Vega, que li explicava la situació. L’interromp: “*Quiero que este asunto acabe cuanto antes*”. Mentrestant, el pare Botam és amb Jordi Maragall intentant parlar amb Madrid. La seva proposta és entregar una llista amb el nom dels assemblearis, però no la documentació.

Divendres
11
de març

Entra la policia

A les dotze del migdia la policia es planta a les portes del convent. Amenacen d’entrar a la força si no obren la porta. A cops de porra, els agents entren a la sala d’actes i al refector. Alguns estudiants aconsegueixen saltar al Liceu, perquè és una escola francesa i la policia no hi pot entrar. D’altres poden amagar-se. La majoria ha d’entregar la documentació a la policia.

Les detencions

En total es requisen 435 carnets d’estudiants. Tots els intel·lectuals, exceptuant Espriu perquè estava malalt i Rubió perquè era molt gran, passen 72 hores a la comissaria i són interrogats. Les últimes furgonetes carregades amb els detinguts abandonen el convent a les dues de la tarda. Més tard vindrien les represàlies.